

Gerard de Cenad

DELIBERARE

ASUPRA IMNULUI  
CELOR TREI TINERI

Ediție bilingvă

Traducere din limba latină de Marius Ivașcu

Studiu introductiv și tabel cronologic de Claudiu Mesaroș

Îngrijirea critică a ediției de Alexander Baumgarten

POLIROM

2019

## Cuprins

|                                                                                                                                                                                                                                                 |     |    |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|----|
| <i>Lămuriri preliminare</i> (Alexander Baumgarten) . . . . .                                                                                                                                                                                    | 5   |    |
| <i>Gerard de Cenad și filosofia</i> (Claudiu Mesaroș). . . . .                                                                                                                                                                                  | 11  |    |
| <i>Tabel cronologic</i> . . . . .                                                                                                                                                                                                               | 53  |    |
| <i>Planul tratatului</i> . . . . .                                                                                                                                                                                                              | 59  |    |
| Deliberatio Gerardi Moresenae ecclesiae episcopi<br>supra Hymnum trium puerorum ad Isingrimum liberalem/<br>Deliberarea lui Gerard, episcopul Bisericii Moresenei,<br>asupra <i>Imnului celor trei tineri</i> , către magistrul Isingrim. . . . |     | 69 |
| <i>Note</i> . . . . .                                                                                                                                                                                                                           | 515 |    |
| <i>Bibliografie</i> . . . . .                                                                                                                                                                                                                   | 569 |    |
| <i>Indice al surselor antice și medievale citate</i> . . . . .                                                                                                                                                                                  | 587 |    |
| <i>Indice al persoanelor contemporane autorului</i> . . . . .                                                                                                                                                                                   | 589 |    |
| <i>Indice al surselor biblice</i> . . . . .                                                                                                                                                                                                     | 591 |    |

Sic autem saltavit, quia se denudavit, vestitus pondere totius deitatis *offerens holocausta et pacifica*. Et ideo *benedixit populo in nomine Domini exercituum, et partitus est multitudini universae Israel tam viro, quam mulieri collyridam panis unam et assaturam bubulae carnis unam et similam frixam oleo, et abiit omnis populus in domum suam*. Et quidem quodam quae dicuntur David circa praesagium, iam die clarius notum. Christus autem postquam denudatus est et saltavit, sicut dictum est, celebravit *coram Domino holocausta et pacifica*, id est obtulit se Deo Patri hostiam vivam, quo inimicitiam inter Deum et hominem protoplasti transgressione positam frangeret in odorem suavitatis. Hoc autem complens *benedixit populo suo in nomine Domini exercituum*, id est univit sibi ecclesiam caritate perpetua, et dedit omnibus *in se credentibus potestatem filios Dei fieri*. Sic autem faciens *partitus est multitudini universae Israel tam viro, quam mulieri singulis collyridam panis unam et assaturam bubulae carnis unam et similam frixam oleo, et abiit omnis populus unusquisque in domum suam*, id est dedit omnibus ex utroque sexu fidem, spem et dilectionem, et mysterium commisit sacramenti inenarrabilis corporis et sanguinis sui et vitam sempiternam cum se ipso habere in regno Dei. Ubi enim domus credentium sunt, ibique habitationes sanctorum.

3. Cum talibus quidem refectionibus unumquemque oportet tendere ad vitam beatam, sine his nemo videbit Deum. *Sine fide* – ait – *impossibile est placere Deo*. Similiter de spe sentiendum. Et qui autem illam caritatem non habet, quae *foras* expellit *timores*, filius inferni est. Unde in tertia distributione divini pontificis *simila frixa oleo* ponitur, quae typice caritatem illam designat, quae valida *ut mors* et *dura ut infernus* scribitur. Sicut enim mors nil vitalis flatus relinquit in homine, sic *caritas de corde puro et conscientia bona et fide non ficta* nil istius vitae cupiditatum in se habet. *Non quaerit* – ait – *quae sua*

Dar așa a jucat, căci s-a dezbrăcat, deși era îmbrăcat cu toată plinătatea divinității, *aducând arderi de tot și ofrande de pace*. Și de aceea *a binecuvântat poporul în numele Domnului oștirilor și a împărțit la toată mulțimea lui Israel, atât bărbatului, cât și femeii, dând fiecăruia câte o bucată de pâine și câte o bucată de carne friptă și câte o turtă friptă în ulei, și s-a dus tot poporul la casa sa*<sup>410</sup>. Și, într-adevăr, este mai clar ca lumina zilei că unele lucruri despre David sunt rostite în chip profetic. Dar Christos, după ce s-a dezbrăcat și a jucat, precum s-a zis, a adus înaintea Domnului arderi de tot și ofrande de pace, adică s-a adus pe sine lui Dumnezeu Tatăl ca jertfă vie într-un miros de bună mireasmă, ca să surpe vrăjmășia pusă între Dumnezeu și om prin păcatul celui întâi-zidit. Săvârșind aceasta, *a binecuvântat poporul său în numele Domnului oștirilor*, adică și-a unit biserica în dragoste veșnică și a dat tuturor celor ce cred în el putere ca să se facă fii ai lui Dumnezeu<sup>411</sup>. Făcând astfel, *a împărțit la toată mulțimea lui Israel, atât bărbatului, cât și femeii, dând fiecăruia câte o bucată de pâine și câte o bucată de carne friptă și câte o turtă friptă în ulei, și s-a dus tot poporul la casa sa*, adică a dat tuturor, bărbați și femei, credință, speranță și dragoste și le-a încredințat misterul de negrăit al tainei trupului și sângelui său, făgăduindu-le că vor avea viață veșnică împreună cu el în împărăția lui Dumnezeu. Unde sunt casele credincioșilor, acolo sunt și sălașurile sfinților.

3. Cu astfel de întăriri, fiecare se cade să tindă spre viața fericită; fără acestea, nimeni nu îl va vedea pe Dumnezeu. *Fără credință – zice – este cu neputință a plăcea lui Dumnezeu*<sup>412</sup>; la fel trebuie să cugetăm și despre speranță, iar acela care nu are dragostea care scoate afară fricile<sup>413</sup> este fiu al iadului. De aceea, în cea de-a treia împărțire a divinului arhiereu este pusă turta friptă în ulei, care desemnează în mod figurat dragostea aceea despre care se scrie că *este tare ca moartea și grea ca iadul*<sup>414</sup>. Așa cum moartea nu mai lasă nici o suflare de viață în om, la fel *dragostea din inimă curată și din cunoștință*

*sunt.* Huius autem tanta excellentia est, quo in suo nomine Deus superadmittatur Iohanne dicente: *Deus caritas est.* Hac quidem Deus superatus est, cum superari non possit ab aliquo. *Propter nimiam caritatem suam, qua dilexit nos.* Superatum dico, id est non potuit continere se ipsum a misericordia qui pro redemptione humani generis et dilectione ecclesiae *proprio Filio suo non pepercit, sed tradidit.* Et hoc lumen mundi in suis perspicacissime splendoribus. Quia vero sic factum est, *luna* constituta est *in ordine suo.* Hoc autem in superioribus. Hoc autem dictum propter dictum: *benedicite sol et luna Domino.*

4. Dixi vero, quod per solem Christum redemptorem potentes nonnumquam volunt in characteribus catholicis, per lunam vero ecclesiam. Si ita volunt, notandum sagacissime, quomodo sol benedicat solem, id est Deus Deum. Denique inaequalitas nulla inter Deum et Deum, utique inter Patrem et Filium, quorum una eademque laus et benedictio est. Notare autem in hoc non infecundum arbitrandum. Dicendum autem, quia benedicit sol Christus Deo Patri, dum interpellat pro ecclesia et membris suis ostendens vulnera et cicatrices, quas pro redemptione et liberatione ipsius perpressus est eodem Deo disponente Patre, qui benedixit nos in unico Filio suo, utique ad nos illum mittendo. Benedictio autem praeterea Filii ad Patrem reverenter admittenda coaequalitas et coaeternitas, quam habuit cum Patre, priusquam mundus fieret. Benedictio autem, dum inaequale, aequale demonstrat, id est humanitatem, quam sumpsit ex nostra mortalitate, tertiam personam factam in Trinitatis deitate.

*bună și din credință nefățarnică*<sup>415</sup> nu are în sine nimic din poftetele vieții acesteia. *Nu caută* – zice – *ale sale*<sup>416</sup>. Această virtute este atât de înaltă, încât prin numele ei trebuie supraînțeles Dumnezeu, căci Ioan zice că *Dumnezeu este dragoste*<sup>417</sup>. Prin aceasta a fost biruit <însuși> Dumnezeu, deși nu poate fi biruit de nimeni, *pentru multa sa dragoste cu care ne-a iubit pe noi*<sup>418</sup>. Spun „biruit” în sensul că nu s-a putut înfrâna de la milostivirea cu care, pentru răscumpărarea neamului omenesc și dragostea pentru biserică, *nu l-a cruțat pe propriul său Fiu, ci l-a dat*<sup>419</sup>. Iar pe aceasta o zice lumina lumii prealimpede în strălucirile sale. Fiindcă s-a făcut astfel, luna a fost așezată în rânduiala ei. Aceasta despre cele de mai sus. S-a zis despre versetul: *Binecuvântați, soarele și luna, pe Domnul*<sup>420</sup>.

4. Am spus însă că, prin soare, cei care au putere vor să îl înțeleagă adesea pe Christos răscumpărătorul în scrierile catolice, iar prin lună – biserica. Dacă așa vor, trebuie să notăm cu mare atenție cum anume soarele binecuvântează pe soare, adică Dumnezeu pe Dumnezeu. În fine, nu este nici o inegalitate între Dumnezeu și Dumnezeu, adică între Tatăl și Fiul, a căror laudă și binecuvântare este una și aceeași. Nu trebuie socotit fără folos că ne oprim asupra acestei observații. Se cuvine însă spus că soarele Christos binecuvântează pe Dumnezeu Tatăl când mijlocește pentru biserică și pentru membrele sale, arătându-i rănilor și semnele rănilor pe care le-a îndurat pentru răscumpărarea și izbăvirea lor la porunca aceluiasi Dumnezeu Tatăl, care ne-a binecuvântat prin singurul său Fiu, trimițându-ni-l nouă. Apoi, binecuvântarea Tatălui de către Fiul poate fi înțeleasă cu reverență ca fiind coegalitatea și coeternitatea pe care <Fiul> a avut-o cu Tatăl mai înainte ca lumea să fi fost. Binecuvântarea, deși inegală, vădește egalitatea, adică <faptul că> umanitatea pe care a luat-o de la <natura> noastră muritoare s-a făcut a treia persoană în dumnezeirea Treimii.

5. Cum autem dicitur *benedicite sol et luna* pluraliter, et non 'benedic sol' singulariter, ostendit, quia sic ecclesia unita est Christo, ut numquam dividi possit ab eodem, et illa cum Christo et Christus cum eadem perpetuas laudes omnipotenti Deo exsolvat. Quid autem est benedictio Filii ad Patrem, nisi laus Patris ad Filium? Nam sicut Filius benedicit Patri, sic procul dubio Pater benedicit Filio. Ecclesia vero, quia Christo sociata est gratia, non natura, fide, non merito, benedicit, differenter autem, egens enim plus plusque desiderans iuxta theologicum dictum. Quod autem desiderat, ab ipso est, quem benedicere et laudare desiderat, et indefesse laudat et benedicit. Idem autem, qui benedicitur et laudatur, quod ab ipso in quo nil differt. Dicendum autem, quia Christus caput et ecclesia membra, circa aliter utriusque una laus ad Deum, qui est nimirum Christus Deus cum Patre Deo.

Dicendum praeter hoc, quia summa laus Patris Filius est. *Gloria* – ait – *patris filius sapiens*. Filius hic sapiens Christus intellegendus, qui se ipsum sapientiam Patris nominat in suis dictis. Unde vero ille praecipue laus Patris, qui etiam gloria dicitur, id est aequalis Patri, licet homo factus, per quem sibi omnis gloria et omnis laus. Est autem et ecclesia laus Dei viventis non solum in hoc saeculo, sed et in futuro, et gloria indefessa, una nimirum cum Christo effecta.

Sciendum, quod benedictio et laus indigregabiliter semper una, licet a multis ex multis persolvatur, et benedictiones et laudes dicantur propter nimirum ordines distinctos. Omnis itaque divina latria laus, quemadmodum benedictio, licet multiplex. Ubi nulla transmutatio nec vicissitudinis obumbratio est, omnis aequalitas comprobanda. Superiores quippe nil faciunt, nisi laudant. Hoc autem facere ipsum desiderare est, quem laudant, contemplari attente, a quo omnis divina laus et benedictio manat. Ergo ab ipso accipiunt, quod perficiunt.

5. Când se zice *binecuvântați, soarele și luna* la plural, și nu „binecuvântează, soare” la singular, <Dumnezeu> arată că biserica este atât de strâns unită cu Christos încât niciodată nu poate fi despărțită de el, iar ea cu Christos și Christos cu ea aduc laude pururea lui Dumnezeu atotputernicul. Ce este binecuvântarea Fiului către Tatăl, dacă nu lauda Tatălui către Fiul? Că precum Fiul binecuvântează pe Tatăl, la fel Tatăl binecuvântează fără îndoială pe Fiul. Dar biserica, fiind însoțită cu Christos prin har, nu prin natură, binecuvântează prin credință, nu prin merit <propriu>, ci în mod diferit, având mai mare nevoie și râvnind mai mult, potrivit rostirii teologice<sup>421</sup>. Ceea ce râvnește este de la cel pe care dorește să îl binecuvânteze și să îl laude și, fără încetare, îl laudă și îl binecuvântează. Același este cel binecuvântat și lăudat cu ceea ce este de la el și în el, fără nici o deosebire. Trebuie însă spus că, întrucât Christos este capul, iar biserica membrele, amândoi aduc de altfel o singură laudă lui Dumnezeu, adică, desigur, lui Christos Dumnezeu și Tatălui său.

Se mai cuvine spus că cea mai mare laudă a Tatălui este Fiul. *Slava tatălui – zice – este fiul înțelept*<sup>422</sup>. Fiul înțelept de aici trebuie înțeles a fi Christos, care se numește pe sine „înțelepciunea Tatălui” în zicerile sale. De aceea, mai ales el este lauda Tatălui, ce se zice și „slavă a lui”, adică este egal cu Tatăl, chiar dacă s-a făcut om, prin care i se aduce toată slava și toată lauda. Dar este și biserica laudă a Dumnezeului celui viu, nu numai în veacul acesta, ci și în cel ce va să fie, și slavă fără sfârșit, ca aceea ce s-a făcut una cu Christos.

Trebuie știut că binecuvântarea și lauda sunt mereu în chip de nedespărțit una, chiar dacă se aduc de către mulți pentru multe; iar binecuvântările și laudele sunt rostite din pricina ordinelor diferite. Așadar, tot cultul<sup>423</sup> divin este laudă, precum și binecuvântare, chiar dacă este de multe feluri. Acolo unde *nu este schimbare nici umbră de mutare*<sup>424</sup> egalitatea este deplină. Cei de sus nu se ocupă cu nimic altceva decât cu lauda. Aceasta înseamnă a-l dori pe cel pe care îl laudă, a-l contempla cu atenție pe cel de la care provine toată divina